

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI

ŞÜKRÜ ELÇİN KİTABI

Editörler

Dursun Yıldırım – Bülent Gül

Ankara / 2019

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI

© Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 2019.

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayınlarının tamamının veya bir kısmının yayıncının yazılı izni olmadan herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır. Yayınların fikrî sorumluluğu ve imlâ tercihi yazarlarına aittir. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayınlarında yer alan başka kaynaklardan alınmış tablo, resim ve benzeri şeylerin yasal kullanım sorumluluğu yazarlarına aittir.

YILDIRIM, Dursun - Bülent GÜL

Şükrü Elçin Kitabı / Dursun Yıldırım – Bülent Gül

VI+146 s. 24 cm.

ISBN 978-975-456-153-1

1. Şükrü Elçin 2. Türk Edebiyatı 3. Türk Halk Edebiyatı 4. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI

Genel Yayın Editörü

Prof. Dr. Dursun YILDIRIM

TKAE Editörü

Doç. Dr. Bülent GÜL

İnceleyen

Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN

Prof. Dr. Dursun YILDIRIM

Kapak ve Sayfa Tasarımı

SEMETEYHAN [B. GÜL]

İletişim Adresi

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü

Bahçelievler, 7. Cad. 17. Sok. Nu. 38, 06490 Ankara / TÜRKİYE

Tel: (00 90 312) 2133100 **Belgegeçer:** (00 90 312) 2134135

Genel ağ: <http://www.turkkulturu.org.tr>

e-posta: tkaedernegi@hotmail.com

Şükrü Elçin Kitabı, Etkileşim Basımevi'nde (Kazımkarabekir Cad. 85/54-55 İskitler/ANKARA Tel: 3843136) 500 adet basılmıştır.

Ankara / 2019

ŞÜKRÜ ELÇİN'İN HALK EDEBİYATI İLE İLGİLİ MAKALELERİ

İSA ÖZKAN

PROF. DR., HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
profdrisaozkan@gmail.com

Edebiyatı “malzemesi dile dayanan sanat eseri” olarak niteleyen Şükrü Elçin Hoca, ilmi makalelerini Türkçenin farklı coğrafyalardaki tarihi metinlerinin yanı sıra Çağdaş Türk Lehçe ve şiveleriyle yayımlanmış mevcut malzemeden hareketle kaleme almıştır. Dolayısıyla o Türk Halk Edebiyatının destandan bilmeceye kadar her bir anlatım türüne ait teorik konuları işlediği makalelerinin tamamında mümkün olduğunca Türk boylarının yazılı ve sözlü edebiyatlarından geniş ölçüde yararlanmış ve Türkiye dışındaki Türk topluluklarının edebiyatlarını kendisinden sonraki akademik nesle çalışılması gereken işlenmemiş bir alan olarak işaret etmiştir. “Türk Dilinde Destan Kelimesi ve Mefhumu” adlı makalesi Hoca’nın tarihi ve yeni bütün Türk Şive ve Lehçelerindeki destan sözünün ve anlatım türü olarak destanın karşılıklarının değerlendirildiği ilk defa *Der Orient in der Forschung Festschrift für Otto Spies*¹ adlı eserde yayımlanmış bir makalesidir. Sözü geçen makale, daha sonra Türk Kültürü Dergisi 1968 yılında Ocak sayısında Türkçe olarak da neşredilmiştir². Türkiye Türkoloji’sinde bu makale ile Çuvaşlardan Saha Türklerine, Kırgız Türkçesinden Çağatay ve Eski Anadolu Türkçesine kadar yerli ve yabancı araştırmacıların yayımladığı pek çok sözlük ve edebi eserde destan kelimesi ve kavramının hangi anlamda ve ne şekilde kullanıldığını tanıklalarıyla ortaya koymuştur. Söz konusu makale Türkiye’deki Türkoloji araştırmalarının ufkunu genişletmiş; Hikmet Dizdaroğlu *Halk Şiirinde Türler* adlı eserinde sözlü edebiyattaki destan türünü açıklarken geniş ölçüde Hoca’nın bu çalışmasından yararlanmıştır. İki kutuplu Dünya düzeninde Sovyetler Birliği’ne tabi olarak yaşayan Türk topluluklarının sözlü edebiyatlarındaki destan anlatım türünden bahsedilerek hakkında bilgi verilmiş olması o zamanki şartlarda ayrıca üzerinde durulması gereken bir

¹ Elçin, Şükrü, (1967), “Wort und Begriff *destan* im Türkischen”, *Der Orient in der Forschung Festschrift für Otto Spies*. Ed. Wilhelm Hoenerbach. Wiesbaden: Harrassowitz. 147-157.

² Elçin, Şükrü, (1968), “Türk Dilinde Destan Kelimesi ve Mefhumu”, *Türk Kültürü* VI (63), 14-23.

hususdur. Şükrü Hoca, siyasi sebeplerle birbirinden ayrı düşmüş Türk topluluklarının tarihi süreç içinde gelişen yazılı edebiyatına nazaran aynı dilin değişik lehçe ve şiveleriyle yaratılmış olmakla birlikte sözlü edebiyatının müşterekliğinin farkındadır. Onun yine “Türk Halk Nazmında ‘Mahlas/Tapşırma’ Alma Geleneği” adlı Aleksii Bombaci Dicata hatırasına 1982 yılında yayımlanan makalesinde Hakas Türklerinin *Altın Purkan Destanı*nda kahramanın ad alışı Radlov metinlerinden yararlanmak suretiyle bahsetmiş olması, ele aldığı konuları derinliğine ve genişliğine işlemesi bakımından dikkat çekicidir.

Osmanlı sahasında XVI. yüzyıldan itibaren teşekkül eden Âşık edebiyatı ürünleri konusunda ne yazık ki cönk ve mecmualar gibi tertip edenin zevk ve kültürlenme seviyesine tabi el yazması ve XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra kısmen basma eserler dışında pek de fazla yazılı kaynağa sahip değiliz. Aruz vezniyle şiir yazan divan edebiyatı mensupları âşık tarzı eser veren gelenek şairlerini çoğunlukla tahkir etmişler, şiirlerini dikkate almamışlardır. “Türkî-i Basit” gibi bir kısım cereyanlar da süreklilik arz etmemiştir. Fuad Köprülü ile başlayan Türk saz şairleri araştırmaları cumhuriyetin ikinci neslinden itibaren Arap harfli metinleri okuyanların sayısının azalması sebebiyle sınırlı sayıda araştırmacı ve meraklı tarafından değerlendirilebilmiştir. Fuad Köprülü, Sadettin Nüzhet Ergun, Mehmet Halit Bayrı, Fevziye Abdullah Tansel, Cahit Öztelli, Hikmet Dizdaroğlu, Adil Özder, İbrahim Arslanoğlu, Hasan Eren gibi araştırmacıların yanı sıra, bu alanda en çok mesai sarf edenlerden biri de Şükrü Elçin Hoca olmuştur. Elçin Hoca, söz konusu makalelerinde âşıkların biyografileri ve bilinmeyen şiirlerini cönk ve mecmualardan üşenmeden seçip yayımlamıştır. Elçin Hoca, ilmi çalışmalarında, zamanının önemli bir kısmını âşık edebiyatına hasretmiştir. **Halk Edebiyatı Araştırmaları** adlı, içerisinde makalelerinin yer aldığı iki ciltlik kitabının birinci cildindeki **seksen dört makalenin** altmış yedisi saz şairleri ve onların eserleriyle ilgilidir. Bunlardan üçü Elçin Hoca’nın döneminde yaşayan âşıklardan bizzat kendisinin görüşerek veya öğrencileri ve tanıdıkları aracılığıyla derlenen biyografik bilgi ve şiirlerinden örneklerin yer aldığı malzemenin neşridir³. Bu üç âşıka sözlü kaynaklardan derlediği Güney Anadolu’daki Afşarların diğer Türkmen boylar ile mücadelelerini eserlerinde işleyen “Cingözoğlu Âşık Seyit Osman Hayatı, Şiirleri ve Sonuç”⁴ adlı çalışmasını da ilave edebiliriz. Diğerleri arasında en eskisi 997/1588 tarihli olarak belirttiği Viyana Mecmuasından

³ Elçin, Şükrü, (1960), “**Kul Ahmet’in Hayatı ve Şiirleri**”, *Türk Folklor Araştırmaları* X(126); (1977), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* I. 92-94; Elçin, Şükrü, (1962), “**Âşık Bektaş Kaymaz**”, *Türk Folklor Araştırmaları* XIII(156), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* I, 98-101; Elçin, Şükrü, (1962), “**Ali Rıza Köseoğlu ve Şiirleri**” *Türk Kültürü* XXIV(299), 173-176, *Halk Edebiyatı Araştırmaları* I. 344-347.

⁴Elçin, Şükrü (1975), “Cingözoğlu Âşık Seyit Osman Hayatı, Şiirleri ve Sonuç”, *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi* VII(12), 7-34, *Halk Edebiyatı Araştırmaları* I, 206-230.

başlayarak değişik yüzyıllarda yazılmış pek çok cönk ve mecmuadan sabır ve titizlikle tespit ettiği âşıklara aittir. Elçin Hoca herhangi bir halk şairi hakkında el yazması kaynaklarda ilk defa rastladığı bir şiir ve bilgiyi neşredilmiş pek çok eseri taradıktan ve mükerrer olmadığına kanaat getirdikten sonra yayımlama yoluna gitmiştir. Kütüphanelerin yazma ve nadir eser bölümlerindeki mutata çalışmaları esnasında sözü geçen âşıkla ilgili yeni bulup tespit ettiklerini de yayımlamak suretiyle o şairin biyografisinin bilinmeyen yönlerinin ve eserlerinin gün ışığına çıkmasına katkı sağlamaya çalışmıştır. Elçin Hoca'nın bu tür çalışmalarına **Karacaoğlan**, **Şahinoğlu**, **Kuloğlu** ve **Yeşil Abdal** ile ilgili araştırmalar örnek gösterebiliriz. **Karacaoğlanlar** ile ilgili yöreleri, yüzyılları ve şiirleri konusundaki tartışmaya Şükrü Hoca da katılmış Mehmet Fuat Köprülü, Ahmet Kutsi Tecer ve Sadettin Nüzhet Ergun gibi vefat etmiş araştırmacıların yayınları da dâhil olmak üzere, Cahit Öztelli, Fevziye Abdullah Tansel, Mustafa Necati Karaer ve İlhan Başgöz'ün çalışmalarına mukabil kendi tezini ortaya koymuştur.⁵ Hoca bazen de bir halk şairine ait bir mecmua veya defteri elde edip farklı dergi ve armağan kitaplarında peyderpey yayımlamıştır. Asıl adı İsmail olan Erzurumlu Alevî **Âşık Noksânî**'nin şiirlerinin yer aldığı Hasankaleli Şinasi Koç'un kaydettiği defter Elçin Hoca'ya geçmiş ve Hoca da sözü geçen defterde yer alan kırkbir şiirini üç ayrı makale hâline getirerek neşretmiştir.⁶ Yine XIX. yüzyılın sonunda Üsküp'te doğan mütareke yıllarında Sırp ve Bulgar ordusuna katılmayı reddedip, İstanbul'a ve oradan Bandırma'ya gelerek yerleşen ve 1970'li yıllarda vefat eden **Ziya Baba** yahut **Abdal Ziya** mahlasıyla şiirler yazan Bektâşi tarikatına mensup **Mehmet Ziya Şişman**'ın 215 şiirinin yer aldığı defter de kızları tarafından Şükrü Elçin Hoca'ya intikal etmiş ve Hoca da söz konusu defterden bir kısım şiirleri yayımlamıştır.⁷ Bu arada Ziya Baba'nın rahle-i tedrisinden geçen Ankara Beypazarı'nın Karaşar nahiyesinden 1914 doğumlu **Zeynel Baba**'nın (Zeynel Usul) iki yüz şiirinin yer aldığı defterin de Şükrü Hoca'da bulunduğunu ve 1986 yılında Türk

⁵ Elçin, Şükrü, (1976), "Halk Edebiyatımızda Kaynaklar Meselesi ve XVI'ncı Asır Ozanı Karacaoğlan", *Atsız Armağanı*; (1977), *Halk Edebiyatı Araştırmaları I*. 13-30; Elçin, Şükrü, (1996), "Yeşil Abdal ve Karacaoğlan Üzerine Notlar", *Prof. Dr. Umay Günay Armağanı*, *Halk Edebiyatı Araştırmaları I*. 501-503.

⁶ Elçin, Şükrü, (1975), "Bir Alevî Şairi Noksânî", *Türk Folklor Araştırmaları* 26(312), *Halk Edebiyatı Araştırmaları I*. 85-86; Elçin, Şükrü, (1977), "Noksânî'nin Münâcaatı ve Bir Türkünün Macerası", *Türk Folklor Araştırmaları* 28(336), *Halk Edebiyatı Araştırmaları I*. 88-91; Elçin, Şükrü, (1979), "Noksânî, Hayatı ve Şiirleri", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi Ahmet Caferoğlu Özel Sayısı*, 35-75, *Halk Edebiyatı Araştırmaları I*. 117-137.

⁷ Elçin, Şükrü, (1997), "Ziya Baba'nın Hayatı ve Şiirleri", *Türk Kültürü XXIII*(278), *Halk Edebiyatı Araştırmaları I*. 156-160.

Folkloru dergisindeki “Zeynel Baba Hayatı ve Sanatı” adlı makalesinden anlaşılmaktadır.⁸

Şükrü Elçin Hoca’nın halk şairleri ile ilgili çalışmaları arasında ordu şairleri önemli yer tutar. IV. Mehmed döneminde Hüseyin Paşa ile Girit Savaşına katıldığı muhtemel olan **Hüdayi** ile **Memioğlu**(1775-6)⁹; Ak Mehmed Paşa’yla (1642-1693) birlikte Bağdat’a bulunmuş **Kul Abdi**¹⁰; yine I. Mahmud(-1754)’un Bağdat savunmasıyla takdirini kazanan Ahmed Paşa’nın vefatı üzerine onun maiyetine asker olarak yer alan **Âşık Torun**¹¹; Sultan Abdülmecit (1839-1861) tahta iken çıkan 1855-56 Osmanlı-Rus Savaşında Rusçuk’ta destan yazan **Âşık Fakir Sındı**¹² sözü geçen ordu şairlerindendir.

Akdeniz’in Türk leventleri tarafından bir Türk denizi haline getirildiği XVI. ve XVII. yüzyılda Tunus ve Cezayir’deki Mağrip ocaklarından yetişen şairlerin cönklerde ve mecmualarda kalmış şiirleri ve biyografileri ile –her ne kadar Fuad Köprülü ve Ahmet Kutsi Tecer, **Geda Muslu** ile **Benli Ali**’ye ait bir kısım şiirleri yayımlamışsa da- en çok Şükrü Hoca meşgul olmuştur denilebilir. Murad Reis, Hayreddin Paşa, Hızır ve Oruç Reislerin fethiyle Türk hâkimiyetine geçen Tunus ve Cezayir’de Anadolu’dan toplanan gençler ile yeniçeriler ve esirlerden oluşan ordu içinden çıkan Türk halk şairleri ana vatandaki kültürel ortamlarına duydukları özlemi içli şiirleriyle dile getirmişlerdir. Bunlardan **Kara Hamza**’nın duygu yüklü şiirleri devrindeki olayları yansıtmaları bakımından dikkat çekicidir.

“Nesin medhideyim şu Arabistan’nung
Cezayir ah ile zar olan yerdin
Denizden küffar, karadan Arab,
Her saatda bir cenk kurulan yerdin.”

“Terk eyleyüp vatanının ilini
Hanı Cezayir’e gelenlerimiz
Arayalım şunları bulalım
Hanı dostlarımız yarenlerimiz.”¹³

Şükrü Hoca, **Şemsi Mustafa Hoca**,¹⁴ **Rahmi Tlemsani Baba**,¹⁵ **Armutlu**,¹⁶ **Benli Ali**,¹⁷ gibi Cezayir şairleri ve şiirleri hakkında makaleler kaleme almıştır.

⁸ Elçin, Şükrü, (1997), “Zeynel Baba Hayatı ve Sanatı”, *Türk Folkloru* VII(84), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* I. 161-165.

⁹ Elçin, Şükrü, (1975), “Hüdayi ve Memioğlu”, *Türk Folklor Araştırmaları* XXV(309), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* I. 115.

¹⁰ Elçin, Şükrü, (1985), “Kul Abdi ve Âşık Abdi”, *Türk Kültürü* XVIII(264), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* I. 152-153.

¹¹ Elçin, Şükrü, (1997), “Âşık Torun ve Bir Ağıtı”, *Türk Kültürü* XVIII(222), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* I. 148-152.

¹² Elçin, Şükrü, (1986), *Türk Kültürü* XIX(275); “Âşık Fakir Sındı ve Bir Destanı”, *Halk Edebiyatı Araştırmaları* I 153-155.

¹³ Elçin, Şükrü, (1985), “Cezayir Şairleri: Kara Hamza”, *Türk Dili* 33(402); “Kara Hamza”, *Halk Edebiyatı Araştırmaları* I 148-152.

¹⁴ Elçin, Şükrü, (1997), “Şemsi Mustafa Hoca”. *Türk Kültürü* XVII(218), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* I. 139-145.

¹⁵ Elçin, Şükrü, (1984), “Rahmi Tlemsani Baba’nın Bir Nefesi”, *Türk Folkloru* V(59), 348-349, *Halk Edebiyatı Araştırmaları* I. 348-349.

Şükrü Hoca Cezayir şairleriyle ilgili bu makalelerini daha sonra Mağrip Ocakları, Akdeniz'de ve Cezayir'de Türk Halk Şairleri adıyla bir kitap haline getirmiştir.¹⁸

Şükrü Elçin Hoca pek çok cönk ve mecmuadan yararlanmıştır. Ancak bunlardan ikisi çok önemlidir: Ali oğlu Madan Hoca'nın, 1085/1674 tarihinde tertip ettiği Oxford cöngü, diğeri ise Londra British Museum kütüphanesinde 184 yapaktan ibaret olan Ali Ufki(Albert Bobovski 1610-1675)'nin Mecmua-i Saz ü Söz adlı eseridir. Hoca her iki yazma eserde yer alan şairleri ve şiirlerini onlar hakkındaki kaynaklardaki bilgileri de ilave etmek suretiyle özlü bir şekilde işlemiş; araştırmacıların ve okuyucuların hizmetine sunmuştur.

Şairnameler Şükrü Hoca'nın üzerinde durduğu halk şairlerinin biyografilerine ışık tutacak diğer önemli kaynaklardan biridir. Elçin Hoca, **Âşık Ömer**'in *Şâirnamesi*, **Sun'î**'nin *Tekerlemesi*, **Hızırî**'nin *Cemü's-Şairân*'ını, **Noksani**'nin *Münacaatını* ve **Gubari**'nin *Şâirnamesini* yayımlamıştır. Hoca'nın makalelerinin yer aldığı birinci kitapta **Kirdeci Ali**'nin "Güvercin, Kesikbaş ve Haza Kitabı Ejderha-i Destan" adlı üç eserinin yanı sıra **Berberoğlu**, **Tarbaz Ali**, **Diyaî Baba**, **Hengamî**, **Âşık Hatem Haydari Baba**, **Kul Bekir**, **Âşık Ömer**, **Dilaver**, **Çarkacı Miskin**, **Âşık Siyahî**, **Âşık Veli**, **Âşık Esir**, **Mesti**, **Cevheri**, **Kul Himmet** ve **Âşık İshak**'ın şiirleri ve bulunabildiği ölçüde hayatları hakkında bilgi verilmiştir.

Şükrü Elçin Hoca'nın *Halk Edebiyatı Araştırmaları* 2 adlı kitabında 71 makalesi bulunmaktadır. Sözü geçen makalelerden sözlü kaynaklardan tespit ettiği Köroğlu Destanı'na ait iki rivâyet,¹⁹ Dede Korkut Boyları ile ilgili dört ayrı rivâyet,²⁰ ayrıca *Németh Armağanı* için "Dede Korkut Kitabında İslami Unsurlar"²¹ adlı bir inceleme yazısı, İki Nasreddin Hoca Yazmasının neşri²² ile

¹⁶ Elçin, Şükrü, (1986), "Armutlu", *Türk Folklor Araştırmaları* XXIV(288), 273-275.

¹⁷ Elçin, Şükrü, (1985), "Benli Ali'nin Denizle İlgili Şiirleri", *Türk Kültürü Araştırmaları Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu'nun Hatırasına Armağan, Halk Edebiyatı Araştırmaları I.* 285-291.

¹⁸ Elçin, Şükrü, (1988), *Mağrip Ocakları, Akdeniz'de ve Cezayir'de Türk Halk Şairleri*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

¹⁹ Elçin, Şükrü, (1937) "Köroğlu Hakkında Notlar" *Ülkü* X, 57-58, *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 1-20; Elçin, Şükrü, (1963) "Köroğlu'nun Kuyuluk Rivayeti" *Türk Folklor Araştırmaları XIII*, 166-167; *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 38-58.

²⁰ Elçin, Şükrü, (1964), "Deli Dumrul Hikâyesinin Bir Varyantı" *Türk Folklor Araştırmaları XIV*(179), *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 59; Elçin, Şükrü, (1965), "Tepegöz'ün Posof Rivayeti Halk Edebiyatı" *Türk Folklor Araştırmaları XVI*(195), *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 60; Elçin, Şükrü, (1963), "Tepegöz'ün Beşirî Rivayeti" *Türk Folklor Araştırmaları XXI*(252), *Halk Edebiyatı Araştırmaları II*, 114; Elçin, Şükrü, (1965), "Bey Beyrek'in Yozgat Rivayeti" *Türk Folklor Araştırmaları XVI*(195), *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 597-604.

²¹ Elçin, Şükrü, (1962), *Németh Armağanı. Haz. Janos Eckmann-Ağah Sırrı Levent*, Ankara: TDK Yayınları, *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 29-36.

²² Elçin, Şükrü, (1972), "Bir Nasreddin Hoca Mecmuası" 'Londra British Museum Kütüphanesi Nüshası' *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi IV*(1), *Halk Edebiyatı*

Türkiye'deki değişik yerleşim birimlerinden derlenen bilmecelerle ilgili beş yazı²³, atasözleri ile ilgili baş ayrı yazıya yer vermiştir.²⁴ *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*'nde 1969 yılında yayımlanan "Türk Dilinde Atalarsözü, 'Kelime, kavram, bibliyografya örnekler" adlı bu makalesinde Şükrü Hoca, Orhun yazıtlarından başlayarak Türk edebiyatının tarihi metinlerinde atasözleri ve örnekleri ile ilgili malzemeyi derinliğine ve genişliğine ele alıp incelemiştir. Onun bu çalışması da atasözleri hakkında türün tarihi gelişimini ortaya koyan kıymetli bir değerlendirmedir. Elçin'in "Türk Atasözlerinde At"²⁵ makalesinde kısa bir girişten sonra Kaşgarlı Mahmud'un *Divanü Lugati't-Türk*, Veled İzbudak'ın *Kitab-ı Atalar*, Paris Bibliotheque Nationale'deki *Kitab-ı Atalar Sözü* adlı Türkçe yazma, Ahmed Midhat'ın *Durûb-i Emsâl-i Türkiye*, Ahmed Vefik Paşa'nın *Müntehabât-ı Durûb-i Emsâl*, Şinasi ile Ebuziyya'nın *Durûb-i Emsâl-i Osmaniye*, Mustafa Nihat Özön'ün *Türk Atasözleri*, Ömer Asım Aksoy'un *Gaziantep Ağzı*, Hasan Tahsin Okutan'ın *Şebinkarahisar ve Civarı* adlı bir kısmı hususen atasözlerine hasredilmiş diğerleri ise kısmen atasözlerine yer vermiş dokuz eserde geçen at ile ilgili atasözleri alfabetik olarak sıralanmıştır. British Museum kütüphanesinde bulunan yazma bir Atalarsözü Mecmuası²⁶, Oxford'da Bir Mecmua: Atalar Sözü²⁷; Bir Emsal Kitabı²⁸ da Hoca'nın atalarsözü ile ilgili diğer makaleleridir.

Şükrü Hoca, İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Selim Nüzhet Geçek, Mustafa Nihat Özön, İsmail Habip Sevük ve Pertev Naili Boratav'ın da hikâye araştırmalarında sözünü ettiği şehir muhitinde özellikle İstanbul'daki sosyal

Araştırmaları II. 261-279; Elçin, Şükrü, (1996), "Nasreddin Hoca'nın Lâtifeleri Letâyif-i Hâce Nasreddin Aleyhirrahme", *Türk Dili* XLIV(533), 1233-1239, *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 669-674.

²³ Elçin, Şükrü, (1960), "Eşme'nin Yeleğen Köyü Bilmeceleri" *Türk Folklor Araştırmaları* XI (133), 2199-2200, *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 280-286; Elçin, Şükrü, (1964), "Mecitözü (Çorum) Bilmeceleri" *Türk Folklor Araştırmaları* XV (177), 196, *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 287-295; Elçin, Şükrü, (1965), "Gölpazarı Bilmeceleri" *Türk Kültürü Araştırmaları* 1-2, *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 296-398; Elçin, Şükrü, (1967), "Tuzakçı (Balıkesir Gönen) Bilmeceleri", *Türk Folklor Araştırmaları* XVIII (217), *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 399-404; Elçin, Şükrü, (1975), "Kalecik Hacı Köyü Bilmeceleri", *Türk Folklor Araştırmaları* XXVI (321), *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 405-412.

²⁴ Elçin, Şükrü, (1969), "Türk Dilinde Atalarsözü, 'Kelime, Kavram, Bibliyografya, Örnekler'", *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi* (2), *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 413-428.

²⁵ Elçin, Şükrü, (1963), "Türk Atasözlerinde At" *Türk Folklor Araştırmaları* XIV (171), *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 429-435.

²⁶ Elçin, Şükrü, (1963), "British Museum Kütüphanesinde Bulunan Yazma Bir Atalarsözü Mecmuası", *Türk Kültürü* IX(114), *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 436-440.

²⁷ Elçin, Şükrü, (1963), "Oxford'da Bir Mecmua: Atalar Sözü", *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 441-451.

²⁸ Elçin, Şükrü, (1963) "Bir Emsal Kitabı", *Erciyes* IV(48), *Halk Edebiyatı Araştırmaları II.* 452-456.

hayatı entrik unsurlarla tasvir eden “*kitabî mensur realist halk hikâyeleri*”ni incelemiş ve bunlardan altısını yayımlamıştır²⁹. Hoca'nın makaleleri içinde el yazmalarından veya sözlü kaynaklardan tespit edilmiş dokuz hikâye bulunmaktadır (Evhad Çelebi Hikâyesi; Kerem ile Aslı Hikâyesi; Haza Menâkıb-ı Fil-i Hümayun, Destan- Kısas-yı Şad ile Gam(Ferruhdil ile Mehmed Bey'in Hikâyesi); Arzu ile Kanber'in Çankırı Şabanözü Büyük Yakalı Köyü Rivayeti; Sansar Mustafa Hikâyesi; Hikâyet-i Bengi Hallaç; Bursalı Hoca Abdür-rauf Hikâyesi; Hikâyet-i Bağdat Şah).³⁰ Türk Ansiklopedisindeki “Kerem ile Aslı Hikâyesi” maddesini de Şükrü Elçin yazmıştır.

Şükrü Hoca, “Keloğlan'la Deniz Aygırı” ile “Horoz Masalı” adıyla iki derleme masal metni yanı sıra “Billur Köşk Üzerine” başlıklı bir değerlendirme yazısı yayımlamıştır.³¹

Şükrü Elçin Hoca'nın makaleleri arasında atla ilgili olanları son derecede dikkat çekicidir. Bunlardan biri “Türklerde Atın Armağan Olması”dır³². Elçin Hoca'ya göre, milletlerin devamlılığı nesilleri birbirine bağlayan dil, âdet ve ananeler gibi kültürel unsurlarla sağlanır. Milli değerlerin doğuşunda müşterek duygu ve düşüncenin ile üzerinde oturulan vatan toprağının rolü önemlidir. Bu sebeple Türkler ilk yurtlarında, atı ehlileştirdiler. Onun etinden, sütünden, kılından ve derisinden yararlandılar. Türk Kültür tarihinde Göktürk yazıtlarından itibaren iyi cins atın armağan olarak verilmesi iyi münasebet tesisi için bir gelenek olarak yaşaya gelmiştir. Elçin Hoca, tarihi süreçte Türk devletlerinde ve edebi eserlerdeki malzemeyi titiz bir şekilde işleyip

²⁹ Elçin, Şükrü, (1969), “Kitabî mensur realist İstanbul Halk Hikâyeleri” *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi* I(1), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* II. 69-98.

³⁰ Elçin, Şükrü, (1988), “Evhad Çelebi Hikâyesi” Mehmet Kaplan İçin (Hazırlayan: Zeynep Kerman) Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını, *Halk Edebiyatı Araştırmaları* II. 102-113; Elçin, Şükrü (1975) “Haza Menâkıb-ı Fil-i Hümayun” *Türk Kültürü Araştırmaları* XI-XIV, *Halk Edebiyatı Araştırmaları* II. 140-175; Elçin, Şükrü (1976), “Destan- Kısas-yı Şad ile Gam(Ferruhdil ile Mehmed Bey'in Hikâyesi)”, *Türk Kültürü Araştırmaları* XV(1-2), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* II. 176-205; Elçin, Şükrü (1977), “Arzu ile Kanber'in Çankırı Şabanözü Büyük Yakalı Köyü Rivayeti”, *Sivas Folkloru* IV(50), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* II, 206-209; Elçin, Şükrü Elçin, (1978), “Sansar Mustafa Hikâyesi”, *Türk Kültürü Araştırmaları* XVI(1-2), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* II, 210-234; Elçin, Şükrü, (1988), “Hikâyet-i Bengi Hallaç”, *Erol Güngör Armağanı*, *Halk Edebiyatı Araştırmaları* II 235-241; Elçin, Şükrü, (1981), “Bursalı Hoca Abdür-rauf Hikâyesi”, *Erciyes* IV(37), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* II 242-243; Şükrü Elçin, (1988), “Hikâyet-i Bağdat Şah” *Türk Folkloru* VII(88), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* II 244-251.

³¹ Şükrü Elçin, (1988), “Billur Köşk Üzerine”, *Türk Kültürü* XXV(300), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* II 260-261; Şükrü Elçin, (1967), “Horoz Masalı”, *Türk Folklor Araştırmaları*, XVII(212), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* II, 256; Elçin, Şükrü, “Keloğlan'la Deniz Aygırı”, *Türk Folklor Araştırmaları*, XV(187), *Halk Edebiyatı Araştırmaları* II, 257-259.

³² Elçin, Şükrü, (1964), “Türklerde Atın Armağan Olması” *Türk Kültürü Araştırmaları* I(1), *Edebiyatı Araştırmaları* II, 518-524.

değerlendirmiştir. “Atların Doğuşları İle İlgili Efsaneler” adlı makalesinde ise söz konusu efsaneleri a) Gök Tanrı b) rüzgâr- hava c) Mağara- toprak ve d) su menşeli olmak üzere dört gruba ayırmış bunlarla ilgili tarihi ve edebi eserlerdeki efsane örneklerini vermiştir.³³

Şükrü Elçin Hoca'nın atla ilgili kısa bir yazısı da “At Damgaları”³⁴ başlığını taşımaktadır. Hoca Türklerde damga geleneğinin çok eski olduğunu kaydettikten sonra hayvanların kulaklarına yapılan işarete en dendiğini, sağrılarına yapılan ise damga adının verildiğini belirtir. Kökeninin Göktürk alfabesine götürdüğü bu damgaların bazılarının Kars, Sarıkamış, Ardahan, Yusufeli ve Erzurum'da kullanıldığını tablolar halinde göstermiştir.

Şükrü Hoca gözlemlediği ve içinde yaşadığı her tür kültür ortamını ciddi bir titizlikle tespit etmiş ve gelecek nesiller için kaydedilmesini önemli bulmuştur. “Turgutlu'da Trampete Gitmek”³⁵ deyiminin kaynağını araştırmaktan “Tosya'da Ay ve Güneş Hakkında İnanmalar”³⁶ varıncaya kadar Hoca'nın gözlem dünyasına pek çok konu girer. Yaz tatilini geçirdiği “Ayvalık Limanına Bağlı Deniz Araçlarının Adları”ndan³⁷ “Ayvalık'taki Balıkçılığa”³⁸ kadar değişik konuları da ihmal etmeden yazmıştır.

Şükrü Murat Elçin, Türk üniversitelerinde Türk Dili ve Edebiyatı alanında Fuat Köprülü'ye uzanan bir bilim geleneğinin kurucusudur. Yetiştirdiği pek çok bilim adamı farklı üniversitelerde ülkemizin eğitim ve öğretim hayatına hem bilimsel çalışmaları hem de mezun ettikleri öğrencileriyle katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla Şükrü Elçin Hocamızın temelini harç koyduğu akademik gelenek ve çalışma anlayışı Türkiye üniversitelerinde onun öncülüğünde esaslı bir yer edinmiştir diyebiliriz. Türk Kültürünü Araştırma Enstitü'ndeki yöneticiliği ve yayınına vesile olduğu kitaplarla da Hoca Türk Milleti için büyük bir hizmet ifa etmiştir. Kendisinin hazırladığı yirmi dokuz kitabı, pek çok makalesiyle Şükrü Elçin Hoca görevini eksiksiz yapmanın huzuruyla 27.10.2008 tarihinde öteki âleme göçmüştür. Ruhu şad olsun.

³³ Elçin, Şükrü, (1963), “Atların Doğuşları İle İlgili Efsaneler”, *Türk Folklor Araştırmaları*, XVII(206), *Halk Edebiyatı Araştırmaları II*, 502-507.

³⁴ Elçin, Şükrü, (1963), “At Damgaları”, *Türk Etnografya Dergisi*, I(6), *Halk Edebiyatı Araştırmaları II*, 554.

³⁵ Elçin, Şükrü, (1967), “Turgutlu'da Trampete Gitmek Deyimi” *Türk Folklor Araştırmaları*, XVII(214), *Edebiyatı Araştırmaları II*, 465.

³⁶ Elçin, Şükrü, (1964) “Tosya'da Ay ve Güneş Hakkında İnanmalar” *Türk Folklor Araştırmaları*, XIV(169), *Edebiyatı Araştırmaları II*, 512-515.

³⁷ Elçin, Şükrü, “Ayvalık Limanına Bağlı Deniz Araçlarının Adları”, *Edebiyatı Araştırmaları II*, 476-483.

³⁸ Elçin, Şükrü, (1965) “Ayvalık'ta Balıkçılığı Üzerine Notlar I-II” *Türk Etnografya Dergisi* I(6), *Edebiyatı Araştırmaları II*, 574-596.

Şükrü Elçin-İsa Özkan, Doğan Kaya ve Ahmet Edip Uysal'la (1991)

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
MEZUNİYET SONRASI EĞİTİMİ FAKÜLTESİ
ÖĞRENCİ PROGRAM FİŞİ (x)

Adı ve Soyadı : *İsa Özkan* Bölümü : *Türk Halk ve Edebiyatı*
Öğrenci No'su : *6238* Rehber Öğ. Uyesi : *Doç. Dr. Abdurrahman Güzel*
Statüsü : *Rahber Öğrencisi* Ders Yılı ve Söm.: *1981-1982... Bahar*

Dersin Kodu	D E R S İ N A D I	Kredi	Ders Sorumlusu
TDE 642	Tasarımlar ve Tarihler	3	Doç. Dr. Abdurrahman Güzel
TDE 645	Halk Edebiyatı ve Folklor Metodları	3	Doç. Dr. Umay Güneş
TDE 647	Türk Halk Edebiyatında Anlatım Teknikleri	3	Doç. Dr. Durmuş Yıldırım

(x) Bu form iki nüsha düzenlenir, birisi Fakülte Sekreterliğine verilir. Diğeri öğrenci tarafından saklanır.

Öğrenci (İmza) : *İsa Özkan* Rehber Öğr. Uyesi (İmza) : *A. Güzel* Program Koordinatörü (İmza) : *T. Uysal*

ی شمع مولود افغانی شمع

ایضاً در شمع قیام ایلمی *Germiye*
 کویت ۱۹۵۸ ده دندی، بر قضاوت
 کذا فی قیام ایلمی، سال ۱۳۵۸
 کجمن سال ۱۳۵۸ تا ۱۳۵۹، شمع یا شمع
 قضاوت، ده قضاوت، سال ۱۳۵۸، قضاوت
 قاضی

ی شمع عبد الوهاب قضاوت

۱۹۲۴ ده، کاندیرک *Arslan* کویت
 دندی، ایلمی ادقوت قاضی
 یازدین، کاندیرک، یازدین، یازدین
 یازدین، در چهار آللی، ملی شمع
 دقت، حکمت، قضاوت، ادقوت، یازدین
 ی شمع، آتات، یازدین

X

ی شمع اسحاق فینر

۱۹۵۸ ده، قضاوت، قضاوت
Süsmene کویت، ادقوت، افغانی
 سال ۱۳۵۸، قضاوت، یازدین، یازدین
 کتبه